

Białystok, 28.06.2022r.

Prof. dr hab. n. med. Napoleon Waszkiewicz

Klinika Psychiatrii

Uniwersytet Medyczny w Białymstoku

**OCENA DOROBKU NAUKOWEGO, OSIĄGNIĘĆ DYDAKTYCZNYCH
I ORGANIZACYJNYCH**

oraz

**OCENA I OPINIA DOTYCZĄCA OSIĄGNIĘCIA NAUKOWEGO
„Funkcjonalne znaczenie temperamentów afektywnych w kontekście predyspozycji
zawodowych”**

DR N. MED. MARCINA JARACZA

w związku z postępowaniem o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Zostałem powołany na recenzenta w *postępowaniu habilitacyjnym DR N. MED. MARCINA JARACZA* z Katedry Neuropsychologii Klinicznej, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, co obejmuje również ocenę osiągnięcia naukowego kandydata pt. „Funkcjonalne znaczenie temperamentów afektywnych w kontekście predyspozycji zawodowych”. Sporządziłem recenzję w oparciu o art. 219 ust. 1 pkt 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668 późn. zm.). Oceny dokonałem na podstawie dostarczonej dokumentacji.

Dane biograficzne i działalność zawodowa habilitanta

Doktor nauk medycznych Marcin Jaracz uzyskał tytuł magistra psychologii w 2006r. Tytuł doktora nauk medycznych obronił w 2010 r., na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „Procesy decyzyjne, dysfunkcje poznawcze i temperament w schizofrenii i chorobie afektywnej dwubiegunowej”, w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. W 2016 r. uzyskał dyplom specjalisty w dziedzinie psychologii klinicznej: Centrum Egzaminów Medycznych. Od 2006 r. pracuje jako asystent, a następnie od 2013r. jako adiunkt w Katedrze Neuropsychologii Klinicznej, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Ocena głównego osiągnięcia naukowego

Podstawę do sformułowania wniosku o nadanie stopnia doktora habilitowanego stanowi cykl 4 publikacji. Łączny współczynnik oddziaływania IF prac habilitacyjnych wynosi 11,755 oraz 245 punktów MNiSW, w 4 pracach Habilitant jest pierwszym autorem.

Tytuł osiągnięcia naukowego „Funkcjonalne znaczenie temperamentów afektywnych w kontekście predyspozycji zawodowych”. Głównym celem badań habilitanta, będącym podstawą cyklu publikacji i stanowiących osiągnięcie naukowe była ocena znaczenia temperamentów afektywnych w kontekście predyspozycji zawodowych. Osiągnięcie naukowe tworzy cykl 4 powiązanych tematycznie prac:

1. Jaracz M, Paciorek P, Bucinski A, Borkowska A. Affective temperament and executive functions in emergency medicine professionals. *Journal of Affective Disorders*. 2014, 168: 192-6; IF=3.383; MNiSW=35
2. Jaracz M, Rosiak I, Bertrand-Bucinska A, Jaskulski M, Nieżurawska A., Borkowska A. Affective temperament, job stress and professional burnout in nurses and civil servants. *PLOS One*. 2017, 12(6), e0176698 IF=2.766; MNiSW=40
3. Jaracz M, Borkowska A. Creativity and Affective Temperament in Artistic and Non-artistic Students: Different Temperaments are Related to Different Aspects of Creativity. *Journal of Creative Behavior*. 2020, 54, 4: 975-984; IF 2,661 MNiSW=70
4. Jaracz M., Białczyk K., Szwed M., Ochociński A., Jaracz K., Borkowska A. Contributions of Affective Temperament Traits to Professional Choice: Evidence from the Study of Firefighters, Musicians, Athletes, Bank Managers, Nurses and Paramedics. *Psychology Research and Behavior Management*. 2021, 14: 827-834 IF=2.945; MNiSW=100.

Spośród wszystkich publikacji składających się na osiągnięcie naukowe, wszystkie są artykułami oryginalnymi.

Dotychczasowe badania związków pomiędzy temperamentem afektywnym, a wykonywanym zawodem wykazały nadreprezentację temperamentu depresyjnego w zawodach prawników, lekarzy, osób wykonujących zawody humanistyczne i rolników, hipertymicznego u menadżerów, przedsiębiorców, pracowników branży turystycznej, fitness oraz księży, a także temperamentu cyklotymicznego u artystów i architektów, oraz drażliwego u humanistów i pracowników służb bezpieczeństwa, przy czym rola temperamentu afektywnego w wyborze zawodu ujawnia się już na etapie studiów. Habilitant w swoich badaniach poszukiwał funkcjonalnych aspektów temperamentów afektywnych. W pracy

opublikowanej w *Journal of Affective Disorders* (2014, 168: 192-6) Habilitant podjął się oceny temperamentu afektywnego i funkcji wykonawczych na grupie specjalistów medycyny ratunkowej. Badani wykazywali znacznie wyższe wskaźniki hipertymii w porównaniu z temperamentem depresyjnym, cyklotymicznym, drażliwym i lękowym. Wyższe wskaźniki temperamentu depresyjnego, cyklotymicznego, drażliwego i lękowego wiązały się z gorszymi wynikami Trail Making Test, podczas gdy temperament hipertymiczny miał odwrotny skutek. Autor zwrócił uwagę, iż temperament hipertymiczny sprzyja sprawnemu wykonywaniu złożonych zadań pod presją czasu, podczas gdy pozostałe mają odwrotny skutek. Według autora sprawia to, że temperament hipertymiczny jest pożądaną cechą u specjalistów medycyny ratunkowej, wykonujących złożone zadania medyczne w ekstremalnych warunkach.

W pracy opublikowanej w *PLOS One* (2017, 12(6), e0176698) Autor pogłębia wiedzę na temat temperamentu afektywnego, poziomu stresu zawodowego i wypalenia zawodowego oraz związków między tymi zmiennymi u urzędników państwowych i pielęgniarek. W porównaniu do urzędników pielęgniarki wykazywały wyższy wskaźnik temperamentu lękowego i odczuwały większe nasilenie stresu związanego z pracą; grupy nie różniły się jednak nasileniem objawów wypalenia. Wskaźniki temperamentu cyklotymicznego i lękowego korelowały z nasileniem stresu i objawami wypalenia w grupie pielęgniarek. W grupie urzędników poziom stresu korelował z nasileniem wypalenia, natomiast nie zaobserwowano korelacji z temperamentem afektywnym. Analiza regresji przeprowadzona w obu grupach wykazała istotny wpływ stresu i temperamentu cyklotymicznego na wypalenie, natomiast wpływ temperamentu lękowego nie był istotny. Sugeruje to, że temperamento-cyklotymiczne i lękowe są związane z poziomem przeżywanego stresu zawodowego i ryzykiem wypalenia. Stąd w zawodach takich jak pielęgniarstwo, w których pracownicy wykazują podwyższone wskaźniki tych temperamentów, edukacja w zakresie zapobiegania wypaleniu i radzenia sobie ze stresem ma szczególne znaczenie.

W kolejnej pracy, opublikowanej w *Journal of Creative Behavior* (2020, 54, 4: 975-984) Habilitant podjął się tematyki związku temperamentów afektywnych i kreatywności studentów artystycznych i nieartystycznych. Studenci szkół plastycznych wykazywali wyższe wskaźniki temperamentu cyklotymicznego. W dziedzinach kreatywności osiągnęli również lepsze wyniki niż studenci nie-artystyczni. Oryginalność myślenia w opublikowanej pracy dodatkowo korelowała z poziomem temperamentu cyklotymicznego, natomiast płynność ideowa dodatkowo korelowała z temperamentem hipertymicznym oraz poziomem wykształcenia rodziców. Wyniki wskazują, że kreatywność jest związana z temperamentami

leżącymi u podłoża predyspozycji do choroby afektywnej dwubiegunowej; jednak różne temperamenty są związane z różnymi aspektami twórczości.

W pracy opublikowanej w *Psychology Research and Behavior Management* (2021, 14: 827-834) celem było poszerzenie wiedzy na temat związku temperamentu z wyborem zawodu poprzez porównanie temperamentów wśród przedstawicieli różnych grup zawodowych (strażaków, muzyków, sportowców, kierowników banków, pielęgniarek i ratowników medycznych). Okazało się, że muzycy wykazywali wyższy poziom temperamentu depresyjnego i lękowego, podczas gdy strażacy mieli niższy wymiar cyklotymiczny. Sportowcy, menedżerowie banków i ratownicy medyczni wykazywali wyższą intensywność temperamentu hipertymicznego w porównaniu do strażaków, muzyków i pielęgniarek. Sportowcy wykazywali niższy temperament depresyjny w porównaniu z bankierami, muzykami i pielęgniarkami. Bankierzy uzyskali niższe wyniki drażliwego temperamentu w porównaniu z muzykami, sportowcami i pielęgniarkami. Pielęgniarki wykazały wyższą intensywność temperamentu lękowego w porównaniu ze strażakami, sportowcami i ratownikami medycznymi. Badanie potwierdza koncepcję adaptacyjnej i społecznie użytecznej roli temperamentów afektywnych. Badane grupy zawodowe wykazują różne indywidualne profile temperamentu, co jest uzasadnione w takich aspektach zawodu, jak poziom pobudzenia, napotykanie stresu, konieczność podejmowania ważnych decyzji czy nawiązywania relacji z pacjentem.

Podsumowaniem powyższych prac było wskazanie różnic w temperamentach afektywnych różnych grup zawodowych, co umożliwiło wskazanie temperamentów, które są szczególnie nasilone u przedstawicieli poszczególnych zawodów i mieszczą się w rozwijającym się nurcie psychiatrii ewolucyjnej, poszukującej odpowiedzi na pytanie, dlaczego zaburzenia psychiczne utrzymują się w populacji np. temperament hipertymiczny jest związany z lepszym funkcjonowaniem poznawczym osób zdrowych, co jest istotne dla osób wykonujących zawody wymagające podejmowania ważnych decyzji pod presją czasową; temperamenty cyklotymiczny i hipertymiczny związane są z różnymi aspektami kreatywności – odpowiednio ze zdolnością oryginalnego i krytycznego myślenia oraz ze zdolnością generowania wielu pomysłów. Prace Habilitanta umożliwiają więc wskazanie potencjału osób chorujących na zaburzenia psychiczne, co może przyczynić się do walki z ich stygmatyzacją.

Podsumowując tę część recenzji stwierdzam, że cykl publikacji, wchodzących w skład głównego osiągnięcia naukowego, stanowi spójną całość, każda kolejna publikacja jest kontynuacją problemu badanego w poprzedniej, co nadaje osiągnięciu oryginalny charakter i

dużą wartość naukową zarówno poznawczą, jak i leczniczo-terapeutyczną, społeczną oraz ewolucyjną. W znacznej części zagadnienia przedstawiane w publikacjach są nowatorskie. Wszystkie cechują się dodatkowo bardzo wartościowym aspektem praktycznym, szczególnie w zakresie podejścia społecznego, a także terapii pacjentów. Ogólnie osiągnięcie świadczy o dobrym przygotowaniu Habilitanta do samodzielnego prowadzenia badań, jak i zdolności organizowania zespołowej pracy badawczej. Stanowi ono również znaczny wkład autora w rozwój nauk psychospołecznych.

Ocena pozostałej działalności naukowo-badawczej

Wraz z osiągnięciem habilitacyjnym (11,7 IF i 245 punktów MNiSW), osiągnięcia naukowo-badawcze dr n. med. Marcina Jaracza przedstawiają się następująco:

- publikacje o wartości IF: 24.2 i punktacji MNiSW=574.
- Liczba cytowań publikacji według bazy Web of Science (WoS): na dzień 14.06.2022 wynosi: 111, bez autocytowań -103.
- Indeks-h według bazy Web of Science wynosi 7.

Wyniki badań dr Marcina Jaracza były publikowane w renomowanych czasopismach krajowych i zagranicznych jak Endokrynologia Polska, Journal of Affective Disorders, Journal of Creative Behavior, J. Educ. Health Sport, J. Health Sci, J. Voice, Lęk i Depresja, Neuropsychiatry, Neuropsychiatr. Dis. Treat, Neurosci. Lett., PLOS One, Psychiatria, Psychiatria Polska, Psychol. Etol. Genet, Psychology Research and Behavior Management, itd.

Działalność naukowo-badawcza przed uzyskaniem stopnia doktora nauk medycznych dotyczyła badań nad zaburzeniami poznawczymi i temperamentem w zaburzeniach psychicznych oraz somatycznych. Po uzyskaniu stopnia doktora zainteresowania naukowe nadal skupiały się na badaniu zaburzeń poznawczych i temperamentu ale poszerzone o grupy różnych zawodów.

Za swoją działalność naukową otrzymał: w latach 2015, 2017 oraz 2019 zespołowe nagrody Rektora Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, w 2018 roku nagrodę „Top Ten” za aktywność naukową dla najlepiej publikujących naukowców, przyznawaną przez Prorektora ds. Collegium Medicum Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Podsumowując tę część recenzji stwierdzam, że dr Marcin Jaracz ma znaczący dorobek naukowy poza publikacjami wchodzącymi w skład osiągnięcia. Obejmuje on spójne kierunki badań klinicznych z interesującymi wnioskami. Wartym podkreślenia jest fakt, że wyniki większości opublikowanych prac mogą być wykorzystane w praktycznej działalności

klinicznej oraz w profilaktyce zdrowia psychicznego. Dorobek naukowy zawarty w tych publikacjach spełnia wymagania stawiane w postępowaniu habilitacyjnym.

Działalność dydaktyczna i organizacyjna

Dr n. med. Marcin Jaracz jest nauczycielem prowadzącym zajęcia z zakresu psychologii ogólnej, neuropsychologii, psychologii klinicznej i psychoterapii, psycholingwistyki, psychologii zdrowia oraz psychologii zarządzania i procesów decyzyjnych, a także zajęcia w języku angielskim dla studentów studiów doktoranckich na studiach anglojęzycznych kierunków pielęgniarstwo oraz fizjoterapia.

Prowadzi działalność popularyzującą naukę np. poprzez występy w audycjach radiowych, (m.in. w Polskim Radiu PiK oraz radiu TOK FM) oraz telewizyjnych (na kanale TVP Bydgoszcz), w ramach współpracy z inicjatywą Budząca się Szkoła oraz nauczycielami z całej Polski (popularyzuje wiedzę nauczycieli dot. mózgowych mechanizmów procesu uczenia się, roli stresu, emocji i relacji w edukacji, a także związku pomiędzy temperamentem i funkcjonowaniem w szkole), pisząc książki „Nurty edukacji alternatywnej w świetle wiedzy o procesach uczenia się” i artykuły „Skąd się bierze wypalenie uczniowskie, czyli co przewlekły stres robi z mózgami dzieci” popularnonaukowe, a także głosząc wykłady na temat mózgowych mechanizmów kreatywności oraz poprowadzenia warsztatów na temat związku pomiędzy temperamentem ucznia, a jego zachowaniem w klasie (w ramach II Konferencji Empatyczna Edukacja - Empatyczna Polska) oraz w trakcie internetowej konferencji EduMoc Online 2019 („Neurobiologia grzecznego ucznia - w poszukiwaniu świętego Graala”), czy biorąc udział w realizacji festiwalu „Serce i mózg” odbywającego się w dniach 12- 16 listopada 2018.

Był promotorem ponad 50 prac magisterskich, promotorem pomocniczym trzech rozpraw doktorskich powstałych na Wydziale Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Uczestniczył w pracach Wydziałowej Komisji Rekrutacyjnej Wydziału Nauk o Zdrowiu, a następnie Uczelnianej Komisji Rekrutacyjnej, był sekretarzem Wydziałowej Rady ds. Jakości Kształcenia Wydziału Nauk o Zdrowiu, w roku 2016 był powołany na stanowisko przewodniczącego sekcji zdrowie publiczne w ramach Wydziałowej Komisji Programowo-Dydaktycznej, był także członkiem Wydziałowej Rady ds. Jakości Kształcenia, od 2019 roku jest członkiem Rady Dyscypliny Nauki o Zdrowiu WNoZ UMK, od 2021 jest powołany na stanowisko Wydziałowego Koordynatora ds. programu MOSTUM (Mobilność Studentów Uczelni Medycznych).

Współorganizował pracę naukową i współpracę m. in. z międzynarodową grupą „The Cognition Group” (USA, Wielka Brytania, Indie) opracowującą polskie i angielskie wersje testów neuropsychologicznych do badań klinicznych, z Cognitive Neuroscience Laboratory Boston VA (Medical Center, Harvard Medical School W Bostonie, USA), a także z Centre of Neuroimaging z University Harvard w Bostonie -w czasie której stworzono możliwości badań neuroobrazowania funkcjonalnego procesów poznawczych i analizy danych neuroobrazowych.

Uczestniczył w sposób czynny w licznych konferencjach krajowych oraz międzynarodowych, prezentując wyniki swoich badań w formie posterów oraz wystąpień ustnych np. podczas XIV World Congress of Psychiatry w 2008 roku, 2009 ECNP EPA Seminar in Neuropsychopharmacology, Neuroscience 2010 (kongres towarzystwa Society for Neuroscience), II Ogólnopolskiego Sympozjum Interdyscyplinarnego Inter-Mix 2014, organizowanego przez Klub Stypendystów FNP oraz program Skills Fundacji na rzecz Nauki Polskiej, a także Neuronus 2015 IBRO & IRUN Neuroscience Forum, etc.

Był członkiem komitetu organizacyjnego III Międzynarodowej Konferencji Naukowo – Szkoleniowej pt. „Europejski Wymiar Nauk o Zdrowiu”, Bydgoszcz, 10-11.05.2018 oraz Neuropsychiatria i Neuropsychologia w Medycynie Bydgoszcz, 7-8 kwietnia 2011.

Uczestniczył w realizacji projektów naukowych, m.in. w 2016 roku dołączył do interdyscyplinarnego zespołu badaczy z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, badając różne wymiary i uwarunkowania sytuacji zdrowotnej osób bezdomnych, uzyskał grant promotorski KBN NN 402 078234 „Procesy decyzyjne, dysfunkcje poznawcze i temperament w schizofrenii i chorobie afektywnej dwubiegunowej” – jako główny wykonawca, ponadto grant KBN NN 402053136 „Badania neuropsychologiczne dysfunkcji kory czołowej mózgu cech temperamentu i dwubiegunowości u chorych z otyłością w kontekście badań genetyczno-molekularnych” –jako wykonawca, grant KBN 2004-2006 KBN 2P05B 12326 „Zaburzenia funkcji poznawczych w schizofrenii i chorobie afektywnej dwubiegunowej w aspekcie genetyczno-molekularnym” -2006-2008 –jako wykonawca, a także grant MNiSW na badania własne MN-2/WNoZ/2016 „Kreatywność, temperament afektywny i cechy schizotypii wśród studentów kierunków artystycznych i nieartystycznych”.

Odbył krótki staż w Univerzita Palackeho v Olomuci, Czechy – Erasmus Staff Mobility for Teaching. 04-07.03.2019.

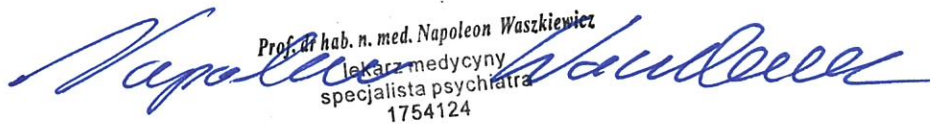

Jest aktywnym recenzentem wydawnictw zagranicznych i krajowych, m. in. recenzjował prace na temat funkcjonalnego znaczenia temperamentu, oceny funkcji poznawczych oraz kreatywności.

Podsumowując tę część recenzji stwierdzam, że przedstawioną działalność dydaktyczną i organizacyjną oceniam wysoko, ponieważ działalność ta kreśli sylwetkę osoby ze zdolnościami sprawnego organizatora o pasji dydaktycznej w swojej dziedzinie.

Wniosek końcowy

Na podstawie przekazanej do opinii dokumentacji stwierdzam, że dr n. med. Marcin Jaracz jest doświadczonym i dociekliwym badaczem. Przedstawione do oceny osiągnięcie naukowe i pozostały dorobek naukowy, dydaktyczny i organizacyjny spełniają kryteria określone w art. 219 ust. 1 pkt 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668 późn. zm.) oraz w ustawie z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. z 2017r. poz. 1789) wymagane do nadania stopnia doktora habilitowanego. Poza dość wysoką wartością naukową dorobku Habilitanta, ponownie podkreślam bardzo znaczący aspekt praktyczny wniosków w ocenianych publikacjach. Przedstawiam zatem Radzie Dyscypliny Nauk o Zdrowiu Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu wniosek o dopuszczenie dr n. med. Marcina Jaracza do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

Prof. dr hab. n. med. Napoleon Waszkiewicz
lekarz medycyny
specjalista psychiatra
1754124

